

Značaj i primjena lutke u radu s djecom predškolske dobi

Gavrilović, Tena

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:276326>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Tena Gavrilović

**ZNAČAJ I PRIMJENA LUTKE U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Zagreb, rujan, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Tena Gavrilović

**ZNAČAJ I PRIMJENA LUTKE U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKO DOBI**

Završni rad

Mentori rada: dr.sc. Marijana Županić Benić

mag.prim.educ. Viktorija Nevistić

Zagreb, rujan, 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK	
SUMMARY	
1. UVOD.....	1
2. LUTKARSTVO I SCENSKA UMJETNOST.....	2
2.1. POVIJEST LUTKARSTVA.....	2
3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA.....	4
3.1. LUTKA NA KONCU- MARIONETA.....	4
3.2. RUČNA LUTKA (GINJOL I ZIJEVALICA).....	6
3.3. LUTKA NA ŠTAPU- JAVAJKA.....	9
3.4. PLOŠNA LUTKA	10
3.5. LUTKA SJENA.....	11
3.6. BUNRAKU LUTKA	13
3.7. GIGANTSKA LUTKA.....	13
4. LUTKA U USTANOVU ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE.....	14
4.1. LUTKA U RAZVOJU DJETETA.....	17
5. SIMBOLIČKA IGRA.....	18
5.1. VAŽNOST IGRE S LUTKOM	20
6. PRIMJENA LUTKE U RADU S DJECOM	21
6.1. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU SOCIO-EMOCIONALNOG RAZVOJA	21
6.2. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU SOCIJALNE KOMPETENCIJE.....	22
6.3. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU DJEČJE POZITIVNE SLIKE O SEBI.....	23
6.4. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU DJEČJE SAMOSTALNOSTI.....	24
6.5. POTICANJE VERBALNE KOMUNIKACIJE UZ POMOĆ LUTKE	25
6.6. POTICANJE DJEČJEG STVARALAŠTVA UZ POMOĆ LUTKE	26
7. ULOGA ODGOJITELJA U LUTKARSKOJ AKTIVNOSTI	28
8. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA:	33
POPIS SLIKA:.....	35

SAŽETAK

Scenska lutka vrlo je važna didaktička igračka koja ima poseban značaj i ulogu u radu s djecom predškolske dobi. Također je korisno sredstvo i pomagalo odgojiteljima za rad te ostvarivanje određenih zadataka i ciljeva. Osim veselja, lutka kod djece budi osjećaj sigurnosti i povezanosti. S obzirom da je lutka potekla iz mašte onoga tko ju je stvorio, a mašta je glavni pokretač dječjeg svijeta, djeca osjećaju veliku bliskost s njom. Iz tog razloga, ponekad je lakša komunikacija i kvalitetniji rad između lutke i djeteta nego odraslog i djeteta. Igra lutkom simbolička je igra, a upravo takva igra osnovna je dječja aktivnost i put je razvoju dječjih emocija i sposobnosti. Igre s lutkama potiču govor, bogate djetetov rječnik, razvijaju socijalne kompetencije, motoriku, potiču maštu, jačaju samopouzdanje i još mnogo toga. U radu će se spomenuti osvrt na same početke lutkarstva i vrste lutaka koje postoje. Glavna svrha ovog završnog rada je prikazati važnost primjene lutke u radu s djecom rane i predškolske dobi te njezin značaj u djetetovom razvoju.

Ključne riječi: *scenska lutka, dijete, dječji razvoj*

SUMMARY

The stage puppet is a very important didactic toy that has a special significance and role in working with preschool children. It is also a useful tool and help educators to work and achieve certain tasks and goals. In addition to joy, the puppet induce a feeling of security and connection in children. Considering that the puppet originated from the imagination of the one who created it, and imagination is the main driver of the children's world, children feel a great closeness to it. For this reason, sometimes communication is easier and work is better between the doll and the child than the adult and the child. Play with a puppet is a symbolic game, and just such a game is a basic child's activity and is the way to the development of children's emotions and abilities. Games with puppet stimulate speech, enrich the child's vocabulary, develop social competences, motor skills, stimulate imagination, rise self-confidence and much more. The paper will mention a review of the very beginnings of puppetry and the types of puppets that exist. The main purpose of this final paper is to show the importance of applying the puppet in work with children of early and preschool age and its importance in the child's development.

KEYWORDS: *stage puppet, child, children's development*

1. UVOD

„Sva djeca nose naklonost i ljubav prema lutki. Lutka je element njihove igre, lutka je biće njihova svijeta, sudionik i sugovornik, njihov drugi, mali, često hrabriji i odvažniji „ja“. (Paljetak, 2007, str. 60.)

Lutke dolaze iz daleke prošlosti, u različitim oblicima i različitim ulogama, a zadržale su se sve do danas i to u najvažnijoj ulozi koju su ikada imale, da upotpune dječji svijet. Njihova najveća posebnost je u tome što su nežive figure koje za tren, uz pomoć animatora i malo mašte mogu oživjeti. Ono u čemu su lutke vrlo dobre je igra, a upravo je igra ono što pokreće i motivira djecu. Djetetu treba netko tko će se igrati s njime, a lutki netko tko će ju oživjeti. Baš iz razloga što nadopunjuju jedno drugo, njih dvoje djeluju tako skladno i povezano. Lutka je djetetova prijateljica koja dobro sluša, može utješiti, a i zabaviti. Kroz simboličku igru s lutkom, dijete može iznijeti svoje probleme, može prebroditi strah koji ima, a može se i jednostavno samo igrati onoga što ga najviše veseli. Ona dijete odvodi u zamišljeni svijet u kojemu ono interpretira stvarnost na svoj način. Baš kao što biva s najboljim prijateljima, dijete i lutka emocionalno su vezane. Zato riječi i poruka koju lutka nosi ima puno veći utjecaj na dijete nego kada isto dolazi od odrasle osobe. Upravo iz tog razloga, lutka je vrlo koristan partner odgojiteljima u radu. S obzirom da dolazi iz svijeta bliskom djeci, ona može biti vrijedno terapijsko ili edukativno sredstvo, a značajno pomaže i u dječjem stvaralaštvu.

Cilj ovoga rada je ukazati na značaj koji lutka ima u životu djece predškolske dobi te čitateljima objasniti njezinu važnu ulogu. U radu će se također opisati na koje se sve načine i u kojim sve područjima odgojno- obrazovnog rada se ona može primijeniti. U idućem, drugom poglavlju govorit će se o lutkarstvu i scenskoj kulturi općenito, što je to te kako se razvijala kroz povijest. Zatim slijedi treće poglavlje vezano za vrste scenskih lutaka. U njemu će se detaljno opisati svaka skupina lutaka te njezini glavni predstavnici. Nakon toga slijedi temeljitija obrada same teme. U četvrtom poglavlju može se pročitati o ulozi lutke u dječjem vrtiću i koje sve mogućnosti ima. U petom poglavlju detaljno se objašnjava simbolička igra te važnost igranja djece s lutkom. Slijedi poglavlje pod rednim brojem šest u kojem se detaljno objašnjava primjena scenske lutke u različitim područjima. Na samom kraju, u sedmom poglavlju, spominje se odgojiteljeva uloga te mogućnosti odgojitelja u radu s lutkom.

2. LUTKARSTVO I SCENSKA UMJETNOST

„Lutkarstvo je sinteza umjetnosti koja u sebi objedinjuje likovni, glazbeni, dramski, plesni i književni izraz, pa stoga nudi bezbrojne mogućnosti kreativnog izražavanj**e** kako za djecu, tako i za odrasle“ (Županić Benić, 2009; str. 8).

Kazalište lutaka pripada kazališnim oblicima poput opere, drame, baleta... Drugim riječima, lutkarstvo je grana scenske umjetnosti. Najznačajniji dio te scenske umjetnosti je čin oživljavanja neživog sredstva (lutke) putem glumca, odnosno animatora ili drugim riječima lutkara. Glumac, odnosno animator, tvorac je scenskog lika u kazalištu lutaka. On animira lutku tako što ju pokreće te joj posuđuje svoj glas. Sam pokret i animacija koja ju oživljava daje joj smisao.

Pojam lutke kao predmet kazališne igre možemo usporediti s dječjom igrom. Interakcija između djeteta i lutke uvijek je igra. Dijete i lutka su igrom toliko vezani da bez igre ne bi ni postojala mogućnost gledanja i doživljavanja predmeta na način i u formi lutke (Mrkšić, 2006).

Pokrivka (1985) navodi kako svaka grana scenske umjetnosti ima svoje izražajne mogućnosti, svoje teme, svoje polje djelovanja. Lutkarstvo je najpogodnije za prikazivanje bajki, fantastike, čudesnih prizora. Zbog toga je kazalište lutaka tako blisko djeci. Bit lutkarstva, kao scenske umjetnosti, kako je već ranije i navedeno, je u poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumca lutkara. Lutka nije nosilac teške i komplicirane radnje, već je jednostavna i poetična. U kazalištu lutaka, naglasak se stavlja na humor, poeziju i fantastiku. To je izmišljen i stiliziran svijet. Kao i svaka druga umjetnost, lutkarstvo može sadržavati duboke istine o svemu što nas okružuje, ali s druge strane može biti prožeto i potpunom besmislenošću. Može se reći kako lutkarstvo ima veću slobodu interpretacije od ostalih grana scenske umjetnosti iz razloga što scenska lutka može učiniti bezbroj radnji koje su neizvedive u realnosti. Mogućnosti su neograničene te nas lakše može odvesti u svijet mašte što je za djecu važna komponenta.

2.1. POVIJEST LUTKARSTVA

Pokrivka (1985) navodi kako povijest lutkarstva seže u najstarije civilizacije. U Indiji su se pojavile prve lutke koje su se širile prema Kini i Japanu na jednu stranu, a na drugu stranu su preko Egipta došle do stare Grčke, pa u Rim odakle su se proširile

po cijeloj Europi. Funkcija prvih lutaka nije imala ništa zajedničko s budućom funkcijom lutaka u kazalištu. Imale su sasvim drugačiju ulogu, društvenu i religijsku. Lutke su u početku bile simbol, idol, fetiš, talisman, magična lutka, dječja igračka (Jurkowski, 2005). Iako su rođene u hramovima i crkvama, vrlo su brzo izgubile vjerska obilježja i postale društveni junaci.

Lutke su u Europu stigle kao gotov proizvod istočne kulture. Prihvaćene su kao zanimljiva i neobična novost, a ponekad i kao konkurencija živom kazalištu. Lutke su toliko bile popularne da su ih u svojim djelima spominjali Aristotel, Platon i Herodot, a mnogi umjetnici posvetili su im djela ili su imali svoje lutkarsko kazalište kao što su Andersen, Byron, Goethe, Goldoni, Haydn, Pirandello. Lutkarstvo se u Europi počelo razvijati u 16. i 17. stoljeću, a najpopularnije su bile lutke marionete. Ginjol lutke koristile su se kao sredstvo za satiru i komentare na društvena i politička zbivanja. Lutke su bile narodni simbol te su se ironijom i humorom borile za pravdu. Bile su alat za buđenje narodne svijesti, širenje kulture, ali i očuvanje jezika. Između svjetskih ratova, izgubile su utjecaj kakav su imale, ali se s druge strane počelo razvijati kazalište lutaka. To kazalište prilagodilo se dječjoj publici, no zbog toga je zaostajalo za kazalištem sa živim glumcima. Jedino je još marionetsko kazalište pokušavalo konkurirati kazalištu živog glumca kroz odabir teme, realistične prikaze i scenografiju (Pokrivka, 1985).

Glibo (2000) navodi kako se hrvatsko lutkarstvo razvijalo na sajmištima i u obiteljskim izvedbama. Profesionalni rad lutkarskog kazališta kreće tek između Prvog i Drugog svjetskog rata i to najprije u Zagrebu (Teatar marioneta, osnovan 1920.), a zatim u Splitu, Osijeku, Rijeci i Zadru, gdje su četrdesetih i pedesetih godina prošlog stoljeća osnovana lutkarska kazališta koja i danas djeluju uglavnom sa sadržajem za djecu.

Glibo (2000) također naglašava kako je zagrebačko lutkarstvo najviše bilo nadahnuto njemačkim i francuskim lutkarstvom, dok je u Splitu, Osijeku i Rijeci najveći utjecaj imalo češko lutkarstvo. Gradsko kazalište lutaka Rijeka, pod nazivom Domino, najmlađe je profesionalno lutkarsko kazalište u Hrvatskoj. Gradsko kazalište lutaka Split i Zagrebačko kazalište lutaka imaju najdulju tradiciju oživljavanja lutaka, dok je dječje kazalište u Osijeku najaktivnije u svom djelovanju. Zbog toga je postao

domaćinom „Susreta lutkara i lutkarskih kazališta Hrvatske“, poznatijim pod nazivom SLUK. Ondje je 2004. godine osnovana i prva lutkarska škola u Hrvatskoj pod nazivom Umjetnička akademija sa studijem glume i lutkarstva.

U suvremeno doba lutke su se počele pojavljivati i na televiziji i u filmu. To dokazuje fleksibilnost lutkarstva kao medija i mogućnost snalaženja u drugim umjetnostima. Unutar same filmske umjetnosti postoji kategorija animiranog filma koja se zove lutkarski film (Županić Benić, 2009).

3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA

Lutke dijelimo na nekoliko načina. Prva podjela je prema načinu pokretanja (koncima, rukom ili štapom). Dakle, dijelimo ih na lutke na koncima, odnosno marionete, zatim na ručne lutke, a to su ginjol i zijevalica te lutke na štapu kojima pripada javajka. Postoje još i lutke za kazalište sjena i velike lutke. Lutke možemo podijeliti i prema poziciji s koje se animiraju. U takvoj podjeli razlikujemo lutke koje se animiraju odozdo, a to su ručne i štapne lutke te one koje animiraju odozgo kao marionete na koncima ili na žici (Županić Benić, 2009).

3.1. LUTKA NA KONCU- MARIONETA

Lutka marioneta najsloženija je od svih. Nekima je možda poznatija kao lutka na koncima.

Za vrijeme Egipćana, Grka i Rimljana bile su to jednostavne lutke s minimalnim pokretima te su se izrađivale od drveta. Animirane su bile šipkom koja se kretala od glave, a ruke i noge su se pokretale na principu inercije. U današnje vrijeme izrađuju se od žice i pluta (Gilbo, 2000).

Županić Benić (2009) opisuje ih kao mobilne figure koje imaju vrlo specifičan način kretanja zbog mehanizma kojega pokreću konci. Sastoji se od tri elementa, a to su: tijelo, mehanizam za kontrolu i konac koji je pričvršćen za kontrolni mehanizam i dijelove lutke. Tijelo lutke najčešće je jednostavnija kopija čovjeka, životinje ili izmišljenog lika.

Glavna odlika ovih lutaka je njezina velika pokretljivost i fleksibilnost. Za razliku od nekoć, danas je izrada vrlo zahtjevna i komplicirana, a animacija marionete teška. Upotreba marionete zahtjeva dobro poznavanje njezinog mehanizma i animiranja od strane animatora. Zbog zahtjevne animacije, jedna osoba može animirati samo jednog lika, a upravo to je najveća mana ovih lutaka.

Marionete najčešće simboliziraju manipulaciju, budući da je osoba uvijek iznad lutke i prisiljava ju na kretanje (Kroflin i Majaron, 2004).

Slika 1. lutka na koncu- marioneta

Preuzeto s :

https://www.mileobchod.sk/fotky30232/fotos/_vyr_142manicka-25cm-textilna-babka.jpg

Slika 2. Djeca s lutkom marionetom

Preuzeto s: <https://djecjivrtic-osmijeh.hr/vrtic-projekti/odgoj/lutka>

3.2. RUČNA LUTKA (GINJOL I ZIJEVALICA)

Važno je spomenuti ručne lutke. Nazivaju se tako jer je za njihovo pokretanje važna animatorova ruka. U tu skupinu pripadaju lutke zijevalice i prstolutke, a glavni predstavnik je ginjol lutka (Vukonić-Žunić i Delaš, 2006).

Ginjol lutka najznačajnija je iz skupine ručnih lutaka. Izrađuje se od različitih materijala kao što su drvo, papir, triko i slično. Glavni dijelovi ginjol lutke su glava i ruke stoga su uvijek izrađeni veći u odnosu na tijelo. Ova lutka obično nema noge, a u slučaju da ih ima onda slobodno vise jer joj nisu potrebne.

Ginjol lutka stavlja se na ruku poput rukavice pa se često i naziva lutka rukavica. Lutkar svojim kažiprstom upravlja lutkinom glavom, dok srednjim ili malim prstom upravlja jednom rukom, a palcem drugom rukom. Kostim, odnosno dio koji se stavlja na ruku, najčešće je jednostavan kako bi do izražaja došle ruke i glava, a njegova duljina bi trebala sezati do lutkarovog lakta. Tkanina kojom se kostim izrađuje mora biti mekana kako bi lutkar mogao što lakše pokretati lutku. (Gilbo, 2000).

Slika 3. Ginjol lutke

Preuzeto s: <https://www.astrejaplust.hr/proizvod/lutke-ginjol-sumske-zivotinje-5-likova/>

Slika 4. Djeca s ginjol lutkom

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-lipnju/>

Zijevalica se također navlači na ruku, a njezina posebnost je u tome što uz pomoć animatorovih prstiju otvara i zatvara usta.

Županić BeniĆ (2009) objašnjava kako su usta najistaknutiji dio te lutke jer se otvaranjem i zatvaranjem postiže dojam kao da lutka govori. Oči također mogu biti pomične, a njezino tijelo nije osobito važno. Ako ga lutka ima ono je najčešće trodimenzionalno. Koristi se u izvedbama u kojima se želi naglasiti govor ili on nosi neku važnu poruku.

Lutka zijevalica može se izraditi izrazito jednostavno, kao na primjer od čarape, a njena izrada može biti i vrlo složena i temeljita. Najpoznatija emisija s ovakvim lutkama je „The Muppet Show“.

U kazalištu lutaka zijevalice su popularne jer imaju mogućnost otvaranja usta. To pomaže publici kod uživanja u samu predstavu jer daje dojam kao da lutka zaista govori. Ova vrsta lutaka, uz ginjol, najčešće je prisutna u vrtićima, školama i domovima jer ih je jednostavno izraditi i animirati (Županić BeniĆ, 2009).

Slika 5. Lutka zijevalica

Preuzeto s <https://www.laughingplace.com/w/articles/2021/06/17/two-ps-one-t-a-muppet-podcast-episode-3-a-hundred-pictures-with-fozzie/>

Slika 6. Djeca s lutkom zijevalicom

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-svibnju-2/>

3.3. *LUTKA NA ŠTAPU- JAVAJKA*

Iduća skupina su štapne lutke. Taj pojam obuhvaća široki spektar lutaka, od onih najjednostavnijih do vrlo složenih s razrađenim mehanizmom kretanja. Štapne lutke dosta su jednostavne i praktične za animaciju te su iz tog razloga prikladne u radu s djecom.

Glavni predstavnik u ovoj skupini je lutka javajka. Ime je dobila po tome što dolazi s otoka Jave. Najviše se koristila u Kini i Japanu. Originalna lutka izrađena je od drveta, a štap prolazi kroz tijelo i tako pokreće lutkinu glavu. Ruke imaju zglobove te se pokreću s dva štapa koja su pričvršćena za šake. Danas se kod javajke zadržala jedino tehnika animiranja. Tijelo je izrađeno od platna ispod kojega se nalazi ruka animatora. Životinje izrađene u stilu lutke javajke nešto su kompliciranije, ali svejedno imaju glavni štap koji drži cijelu lutku (Pokrivka, 1985).

Slika 7. Lutka javajka
(osobni izvor, vlastita izrada)

Slika 8. Djeca s lutkom javajkom

Preuzeto s: <https://dvc-mali-losinj.hr/lutkarstvo-u-noticama/>

3.4. PLOŠNA LUTKA

Sami naziv upućuje na to da je ovakva vrsta lutaka dvodimenzionalna. Mogu biti izrađene od pokretnih dijelova, djelomično pokretnih ili bez pokretnih dijelova, a najzahtjevnije za izradu su one napravljene s gibljivim spojevima. Njihova izrada zahtjeva četiri različita položaja. Mogućnost ovih lutaka na sceni je veća ako su oslikane s obje strane (Vukonić-Žunić i Delaš, 2006).

Plošne lutke, pogotovo one bez pokretnih dijelova, vrlo su jednostavne za izradu i animiranje pa se iz tog razloga često koriste u vrtićima.

Slika 9. Plošna lutka

Preuzeto s: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/plosne-lutke-otkrivaju-zanimljivosti-andersenovih-i-grimmovih-bajki/>

Slika 10. Djeca s plošnim lutkama

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-srpnju/>

3.5. LUTKA SJENA

Vrijedi istaknuti i lutke sjene. To je poseban oblik scenskih lutaka. One nikada nisu direktno vidljive publici, već je vidljiva samo njihova sjena. Dojam koji ostavljaju ovakve lutke imaju pravu umjetničku vrijednost napominje Pokrivka (1985).

Najčešće se rade od kože, plastičnog materijala, papira ili pergamenta, te su dvodimenzionalne to jest plošne. Animator ih najčešće pokreće uz pomoć štapića koji je pričvršćen za lutku. Najjednostavniji oblik lutke sjene je igra naših ruku na zidu. Za provedbu takve predstave potrebno je samo bijelo platno i izvor svjetlosti.

Uz ove lutke najprikladnije je pripovijedanje ili sama glazba jer djeluju kao pokretne slike, a Pokrivka (1985) ističe kako je upravo ovakav oblik lutaka prethodio filmu.

Vrlo su jednostavne za izradu s djecom, a uz to odlično potiču djecu na istraživanje svjetlosti i sjene (Pokrivka, 1985).

Slika 11. Lutke sjene

Preuzeto s <https://www.vecernji.hr/kultura/tko-ide-u-zagrebako-kazaliste-lutaka-na-kazaliste-sjena-115371>

Slika 12. Kazalište sjena u dječjem vrtiću

Preuzeto s: <https://vrapcic-djecji-vrtic.hr/kazaliste-sjena/>

3.6. **BUNRAKU LUTKA**

Zanimljivo je spomenuti bunraku lutke koje dolaze iz japanske tradicije. Županić BeniĆ (2009) opisuje kako se sastoje se od glave, tijela, ruku i nogu. Glava ima jednostavan mehanizam, a vrlo je precizna i realistična. Može otvarati i zatvarati kapke, pomicati oko i obrve, otvarati usta, a može imati čak i jezik.

Županić BeniĆ (2009) također objašnjava kako njezina složena konstrukcija zahtijeva tri lutkara prilikom animacije. Publika može vidjeti lutkare, ali oni su obučeni u crno te imaju prekrivene glave svi osim glavnog lutkara.

Slika 13. Bunraku lutka

Preuzeto s <https://www.candelavizcaino.es/arte/bunraku.html>

3.7. **GIGANTSKA LUTKA**

Ova lutka vrlo je zanimljiva zbog svoje veličine, a najčešće se koristi na uličnim karnevalima. Odvojena je od animatorovog tijela i osvaja prostor na svoj jedinstven način. Zbog svoje veličine, na jedan način je pomalo i zastrašujuća. Obično ju pokreće više ljudi, a ako nije previše velika onda jedan čovjek (Županić BeniĆ, 2009).

Slika 14. Gigantska lutka

Preuzeto s <https://trend.com.hr/2022/05/25/otvoren-prvi-input-fest-u-karlovcu-pet-dana-dobrih-predstava-zabave-i-druzenja/>

4. LUTKA U USTANOVU ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Lutka u odgojno-obrazovnom procesu ima zaista mnogo prednosti. Omogućava kvalitetan, a ujedno i kreativan pedagoški rad. Ona je sredstvo koje djeluje na vizualan, čujan i taktilan način. Lutka s djecom komunicira u igri, ima svoj glas, koristi simboličke pokrete, a ujedno je i vizualna pojava, sa specifičnim kostimom. Upravo to ju čini jedinstvenom (Ivon, 2010).

„Scenska lutka u dječjem vrtiću svojom profinjenom i osebnom stimulacijom dovodi dijete u stanje uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet i omogućuje da dijete riječima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta.“ (Pokrivka 1985, str. 21)

Dijete većinu dana provede u vrtiću i upravo iz tog razloga mora se osjećati sigurno, opušteno i ugodno u društvu s vršnjacima. Lutka djetetu može to sve osigurati i voditi ga kroz predškolski odgoj.

Dijete se uz pomoć lutke razvija u svim područjima. Pa tako razvija svoje osjećaje, socijalne vještine i kompetencije, stvara pozitivnu sliku o sebi i unaprjeđuje svoju samostalnost, razvija verbalnu i neverbalnu komunikaciju te kreativnost i stvaralaštvo. Također, lutka djecu može dovesti u situaciju u kakvoj se još nisu zatekli, a koristit će im za budućnost (Ivon, 2010). Naravno, lutka to sve radi sasvim spontano

i kroz igru. Takva igra uvijek je simbolička i proizlazi iz unutrašnje potrebe djeteta. Dijete slobodno i spontano interpretira svoja iskustva, a lutka mu pomaže u tome.

Dijete mlađe predškolske dobi scensku lutku koristi kao potporu u igri. U ovoj dobi dominantan je motorički razvoj te dijete ima potrebu isprobavati manipulaciju scenskom lutkom. Dijete istražuje mogućnosti lutke tako što ju opipava, lupa s njom, rasteže ju i slično. Dijete se češće služi pokretima tijela i mimikom prilikom izražavanja jer u ovoj dobi nema dovoljno veliki rječnik te se ne zna služiti ispravno gramatikom, a misli su mu brze i kratkotrajne (Pokrivka, 1985).

Dijete starije predškolske dobi smanjuje motoričku aktivnost u igri sa scenskom lutkom. Ono je sada više okrenuto stvaralačkom izrazu, osmišljava logične lutkine pokrete, izražava se ispravnije, a monolozi i dijalozi postaju duži i smisleniji. Dijete stvara nove jezične cjeline spajajući svoja dosadašnja znanja i iskustvo. Igra postaje raznovrsna i tematski bogatija (Pokrivka, 1985).

Primjena scenske lutke u dječjem vrtiću doista ima veliku važnost za djecu, ali i za odgojitelje. Šimunov (2008) tvrdi kako se lutka u vrtiću može koristiti na više načina kako bi se ostvarili odgojno- obrazovni ciljevi. Primjerice može biti središte aktivnosti ili samo motivacijsko sredstvo.

Lutkine riječi uvijek imaju jači utjecaj na dijete nego riječi odrasle osobe (Vukonić – Žunić i Delaš, 2006). Zato je ona odlično pomagalo prilikom razdoblja adaptacije jer se uz pomoć nje dijete može lakše osloboditi separacijskog straha. Preko lutke, odgojitelj može lakše uvidjeti neki psihološki problem kod djeteta, a pomaže i u radu s djecom koja imaju posebne potrebe.

Izrađivanje vlastite lutke za dijete ima posebno značenje i vrijednost. U isto vrijeme razvija se motorika, kreativnost i mašta. Kasnije se ta lutka može koristiti u nekim aktivnostima, lutkarskim predstavama ili jednostavno za dječju vlastitu igru. Lutka ne bi smjela biti prevelika ili preteška jer dijete ne bi moglo u potpunosti i s lakoćom upravljati s njom. Također, njezin mehanizam treba biti jednostavan za djetetovo pokretanje, a scenski prostor ne previše složen.

Slika 15. Dijete mlađe dobi istražuje mogućnosti lutke

Preuzeto s: <https://www.cvrcaevt.hr/scenska-lutka-i-dijete/4213/>

Slika 16. Djeca starije predškolske dobi u igri s lutkom

Preuzeto s: <https://www.cvrcaevt.hr/dijete-i-lutka-u-djecjem-vrticu-radionica-za-djecu-i-roditelje-izvan-vrtica/1875/>

4.1. LUTKA U RAZVOJU DJETETA

Ivon (2005) naglašava kako je predškolsko razdoblje period života u kojemu se najizražajnije i najintenzivnije razvijaju različite sposobnosti. Pod time se ubraja razvoj psihofizičkih sposobnosti, izgradnja socijalnog identiteta, razvoj emocionalne stabilnosti te se polako počinje graditi pogled na svijet. Dijete je jedinstvena i složena psihofizička cjelina i iz tog razloga razvojni potencijali se međusobno isprepliću i nadopunjuju bez obzira radi li se o tjelesnom, psihomotornom, emocionalnom, socijalnom ili kognitivnom području. Upravo to upućuje na bitno načelo odgoja u predškolskoj dobi, a to je cjelovitost u pristupu.

Upravo je lutkarstvo sredstvo koje integrira sva područja te povezuje discipline koje su djetetu važne za razvoj. To podrazumijeva percepciju, shvaćanje, pokret, koordinaciju, socijalizaciju, govor... Da je lutka uistinu vrijedna možemo najjasnije uočiti u interakciji s djetetom u kojoj ona osnažuje djetetovu sliku o sebi, potiče razvoj govora kroz verbalno izražavanje, potpomaže u oslobađanju emocija, razvija socijalne vještine, pruža djetetu različite spoznaje. Mnogobrojna iskustva dokazuju da je lutka odlično sredstvo za motivaciju i poticaj. Ona obogaćuje i senzibilizira emocionalni, socijalni i spoznajni dječji razvoj. Lutka omogućuje djetetu sagledavanje situacije iz različitih kutova gledišta, a također stvara preduvjete za razvoj tolerancije, empatije i emocionalne inteligencije. Dakle, vrlo je korisna za poticanje važnih komponenti u razvoju i procesu samoga učenja (Ivon, 2005).

Potrebno je da dijete s vremenom prevlada egocentrizam, a to će najlakše postići kroz simboličku igru. Prema Ivon (2005) kada se dijete igra s lutkom ono prihvaća različite uloge, što mu pomaže da raspozna i razdvoji svoje gledište od drugih. Lutka će potaknuti socijalnu razmjenu te će djetetu omogućiti izgradnju vlastitog igrovnog ponašanja.

Simbolička igra s lutkom sastoji se od četiri obilježja. Prvo obilježje je *situacija „kao da“*. Tu mašta ima najvažniju ulogu. Zatim slijedi *modifikacija odnosa prema realnosti*. Ovo obilježje odnosi se na pretvaranje jednog predmeta u drugi predmet, biće, pojavu. Nakon toga slijedi *svjesna samoobrana*, te *pravila* koja određuju igru. Ako sve to povežemo sa sastavnim elementima lutke kao što su pokret, glas i izgled, igra s lutkom osigurat će djetetu bolje razumijevanje simboličke situaciju te mu otvoriti put ka psihofizičkom razvoju.

5. SIMBOLIČKA IGRA

Igra najbolje odgovara prirodi djeteta jer je slobodna i spontana, a ima pozitivan učinak na djetetov razvoj. Simbolička igra sa sigurnošću je glavna dječja aktivnost. Najvažniji korak u djetetovom razvoju upravo je prelazak na simboličku igru. Takva igra zove se još i igra pretvaranja jer se djeca služe različitim situacijama iz stvarnog života te se tako pretvaraju da su mama, liječnik, učitelj... Uključuje još i upotrebu predmeta koji služe kao simbol za nešto sasvim drugo. Primjerice, banana u dječjoj igri ne mora nužno biti hrana već mobitel, beba, pištolj... Zamjena jednog predmeta za drugi ubraja se u vrlo razvijenu igru, no u simboličkoj igri, odnosno igri pretvaranja, ne treba se nužno koristiti neki objekt zamjene već cilj može biti prikazivanje ljudskih odnosa bez korištenja predmeta, a to dolazi u višoj fazi.

Duran (2001) objašnjava četiri stupnja u razvoju dječje igre. Prvi stupanj je u dobi od 10 do 16 mjeseci starosti. Tada djeca izvode samo one radnje koje su vidjeli od odrasle osobe, a motivira ih želja za ulaskom u svijet odraslih i komunikacija s njima. Zatim dolazi drugi stupanj od 15 do 24 mjeseca. U tom razdoblju obogaćuje se dječji riječnik i vidljivo napreduje simbolička igra. To se može primijetiti tako što u ovom stupnju dijete može prenijeti igrovnu radnju, koju je odrasla osoba pokazala, na drugi objekt. Dijete bira predmete za igru čiju namjenu zna, te ga svaki predmet potiče na neku aktivnost. Motivacija više nije komunikacija s odraslim, već sami predmet koji ima neku namjenu. Nakon toga dolazi do trećeg stupnja koji se javlja od 22 mjeseca do 2 godine i 6 mjeseci. Dijete je sposobno samo graditi igrovnu situaciju i formirati zamišljenu situaciju. Igra se s predmetima koje nije upotrebljavala odrasla osoba, te bira predmete koji imaju drugačiju namjenu od one koju je dijete odredilo. Na kraju dolazi četvrti stupanj od 2 godine i 6 mjeseci do 3 godine i 2 mjeseca. Tada dijete odabranim predmetima za igru određuje nazive. Sebi također mijenja naziv, najčešće imenom odraslih. Sve do kraja treće godine igru pokreće predmet, odnosno, tek kada dijete vidi neki predmet dobije ideju za igrom. Viđeni predmet dijete koristi tako da ga prenamijeni u neku stvar, predmet ili osobu iz situacije koje se dosjetilo. Drugim riječima, taj predmet postaje simbol.

Dakle, simbolička igra javlja se oko 18. mjeseci djetetove starosti, a tada se pojavljuje i simbolička funkcija. Simbolička funkcija je sposobnost kada dijete koristi neku stvar za predodžbu nečeg sasvim drugog. Pojava simbola u igri može se najlakše prepoznati kroz rečenicu „kao da...“. Simboli su zapravo najmanja razina očitovanja

simboličke funkcije. Viša razina simboličke funkcije javlja se zajedno s pojavom semiotičkih sustava. Oni uključuju složenije situacije igre i njezinu strukturu, a dijete bez problema povezuje simbole u cjelinu i na taj način predstavlja neki događaj ili situaciju. Prva takva ponašanja mogu se primijetiti u drugoj godini djetetovog života. Kroz simboličku igru dijete izvodi radnju koju je vidjelo od odrasle osobe, a kroz takvu igru ispituje vlastite sposobnosti i zadovoljava svoj spoznajni interes. Kako se dijete razvija, razvija se i njegova simbolička igra. Kao što je ranije navedeno, prvo predmet određuje temu igre, no s vremenom djetetova akcija u igri određena je idejama. Jasnije rečeno, u višim fazama simboličke igre dijete je pokrenuto idejama, a ne predmetima. Prvo će se dosjetiti što želi prikazati i čega se želi igrati, a tek onda će tražiti predmete koji mu mogu pomoći u realizaciji (Duran, 2001).

Duran (2001) također razdvaja funkcije simboličke igre u dvije skupine. Prva skupina se odnosi na strukturu igre koja je usko vezana za kognitivni razvoj. Druga skupina podrazumijeva sadržaj igre pri čemu promjena sadržaja utječe na proširivanje socijalnog iskustva te na emocije i motivaciju.

Kao što je u prethodnom poglavlju navedeno, simbolička igra pomaže u prevladavanju egocentrizma jer i ona sama to zahtjeva. Ako dijete ne razumije da je njegovo gledište odvojeno od gledišta druge osobe ne može doći do simboličke igre. Za takvu igru potrebno je da dijete sebe doživljava kao zasebnu osobu. Ono neće moći prihvatiti tuđe uloge bez decentracije. Decentracija označava odvajanje djeteta od okoline, a može biti spoznajna ili emocionalna. Emocionalna decentracija pomaže u razumijevanju tuđih stanja i emocija, ali razvija i vlastite više emocije. Kroz igru uloga dijete će imati priliku doživjeti tuđe emocije kao svoje (Duran, 2001).

Prije samog predstavljanja igre, simbolička igra zahtjeva i prenošenje radnje na verbalni plan. Dijete se dogovara s partnerom što treba raditi tijekom igre, odnosno, mora objasniti što će tko raditi u određenoj ulozi prije nego što sama igra počne. Za takvo prenošenje radnje na verbalni plan potreban je djetetov određeni stupanj razvoja te se pojavljuje u kasnijim, višim fazama simboličke igre (Duran, 2001).

Brojni stručnjaci, bez sumnje, ističu kako simbolička igra ima pozitivan utjecaj na razvoj mnogih sposobnosti. Djeca sasvim spontano razvijaju emocionalnu i tjelesnu sposobnost, ali i intelektualnu i društvenu. Igra također djecu potiče na istraživanje, maštu i stvaralaštvo, a oslobađa i apstraktno mišljenje. No, Duran (2001) naglašava

kako je za sve to potreban poticaj odraslih i njihova pažnja te pozitivno socijalno okruženje. Ako nema adekvatnog socijalnog kontakta, simbolička igra se ne pojavljuje, a u ustanovama i domovima s lošom brigom i odgojem kasni. Kako bi se dijete upustilo u simboličku igru potrebna mu je kvalitetna okolina, odnosno poticajno okruženje u vlastitom domu, ali i u dječjem vrtiću. Takvo okruženje uključuje mnoštvo raznolikog materijala, to jest dovoljan broj raznih predmeta koji djetetu mogu koristiti kao simboli.

5.1. VAŽNOST IGRE S LUTKOM

„Nije važno kako lutka izgleda, nego što dijete osjeća prema njoj. Upamtite, lutka-zec koju je napravilo dijete ne treba izgledati kao pravi zec – dijete jedino treba vjerovati da je to zec.“ (Renfro, 1982, str. 24; prema Majaron, Kroflin, 2004).

Gilbo (2000) ističe kako lutke često ostvaruju bolji kontakt s djecom nego odrasli. Razlog tome je što dječja mašta svakom predmetu podari život i dušu. Kroz igru s lutkom, dijete razvija svoju ličnost. Za nju se emotivno veže te identificira.

Simbolička igra je spontana i njezine mogućnosti su bezbrojne i upravo je u tome njezina čar. Lutka je u igri simbol te ju dijete oživljava i daje joj ulogu koja u tome trenutku djetetu najbolje odgovara.

„Scenska lutka u ruci predškolskog djeteta svojim prividnim, ali i vrlo sugestivnim oživljavanjem nudi djetetu sudjelovanje u zamišljenom svijetu koji sam stvara u igri.“ (Glibo, 2000, str. 114)

Lutka je važan alat u dječjoj igri. Osim što razvija maštu, motoriku, koordinaciju i govor, ona pomaže djetetu da pronađe svoje mjesto među vršnjacima tako što razvija osjećaj samopouzdanja, samostalnost i socijalne kompetencije.

„Lutka zna što radi. Lutka je pametna. Lutka je savršena. Ona je uvijek samo ono što treba biti. U naš svijet bezdušnosti i dvoličnosti ona dovikuje: Ja sam jedina iskrena! Ja jedina stvarno imam dušu!“, (Paljetak, 2007, str. 8)

Slika 17. Simbolična igra djece s lutkama

Preuzeto s:

<https://www.google.com/search?q=simboli%C4%8Dka%20igra%20sa%20s+censkom%20lutkom&tbm=isch&hl=hr&tbs=rimg:CQ8IjZGW4BZ0YYqmk6EMotoS8AEAsgIMCgIIABAAOgQIABAA&sa=X&ved=0CBwQuIIBahcKEwiYp4yn3uv5AhUAAAAAHQAAAAAQDQ&biw=1519&bih=722#imgrc=fdrPtRgE3g91ZM>

6. PRIMJENA LUTKE U RADU S DJECOM

6.1. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU SOCIO-EMOCIONALNOG RAZVOJA

Lutka služi kao motivirajuće sredstvo u poticanju djetetovog emocionalnog i socijalnog razvoja. Kod djece stvara toleranciju, emocionalnu inteligenciju i vrlo važnu sposobnost empatije tako što omogućava djeci razumijevanje stvari s različitih stajališta. Potrebno je istaknuti kako lutka utječe i na stvaranje pozitivne slike o sebi što značajno utječe na razvoj samopouzdanja.

Važan dio razvoja osobnosti su dječje krize i frustracije. Korošec (2004) ističe kako u takvim trenucima lutka može biti korisna i pomoći djetetu u prevladavanju tih kriza i frustracija. Dijete će lutku lakše prihvatiti nego odraslu osobu i uz pomoć nje riješiti se ljutnje, straha i problema. Odgojitelj može uz pomoć lutke indirektno komunicirati s djetetom i zapravo se upoznati s njegovim problemom. Ako promatra

djetetovu igru, prepoznat će poruke koje dijete šalje putem lutke. To je posebno korisno za povučenu djecu koja će se lakše opustiti i otvoriti putem nekog objekta, odnosno lutke.

Vrtić je mjesto u kojemu dijete više nije samo s roditeljima, već je okruženo vršnjacima s kojima je potrebno surađivati, družiti se i dijeliti. U takvom, novom okruženju, lutka može pomoći djetetu da pronađe svoje mjesto u skupini, među vršnjacima. Također razvija osjećaj za timski rad i razvija lakšu komunikaciju s drugima. Kroz igru s lutkom, djeca sasvim nesvjesno razvijaju osjećaj za pravednost i suradnju. Timski rad i zajednička igra djeci je potrebna kako bi mogla utjecati jedna na druge i na taj način prevladati egocentričnost.

Empatija, uživanje i razumijevanje tuđih emocija, ubraja se u vrhunac emocionalne zrelosti, a poznato je kako se ona usvaja i stječe kroz godine. Odgojitelji i roditelji najbolji su model za poticanje razvoja empatije, a tu ulogu može preuzeti i lutka. Ona svojim primjerom i nastupom može pomoći djetetu oko razumijevanja tuđih emocija te pokazati kako utješiti drugoga u teškim trenucima.

Uz sve navedeno, lutka je korisna i za upoznavanje djece s nepoznatim i opasnim situacijama.

Ivon (2010) u svom istraživanju dolazi do zaključka kako upotreba lutke značajno utječe na dječje ponašanje. Djeca su odgovornija i zrelija, a manje agresivna.

6.2. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU SOCIJALNE KOMPETENCIJE

Socijalna kompetencija je ujedinjavanje i prakticiranje osobnih znanja i vještina u svrhu što učinkovitijeg snalaženja u različitim situacijama, izazovima i izborima. Socijalna kompetencija se razlikuje od socijalnih vještina. Jurčević Lozančić (2011) objašnjava kako vještine uključuju specifična ponašanja pojedinca dok kompetencija određuje način na koji će osoba koristiti svoje socijalne vještine u socijalnom okruženju. Socijalna kompetencija vrlo je zahtjevna vještina za usvajanje.

Socijalno kompetentna djeca u predškolskoj dobi upuštaju se u zadovoljavajuće interakcije i aktivnosti s osobama u okolini. Cilj je kod svakog djeteta razviti prosocijalno ponašanje. Po definiciji to je djelo s kojim imamo namjeru ostvariti

dobrobit za drugu osobu. Eisenberg (1987) prosocijalno ponašanje opisuje kao: dijeljenje, pomaganje i tješjenje.

Uobičajena i česta pojava kod djece predškolske dobi je agresivnost. Bez obzira što se agresivnost smatra kao normalna razvojna faza, treba ju spriječiti i kontrolirati. Vlahović-Štetić (1994) naglašava kako djetetovu energiju treba preusmjeriti u drugu stranu, prema prihvatljivim načinima rješavanja situacija. Sukobi i nastanak agresije pojavljuju se u svakodnevnim, uobičajenim dječjim aktivnostima kao što je igra. U takvim situacijama, važnu ulogu ima odgojitelj uz pomoć lutke. Kao što je navedeno ranije u tekstu, lutka je pristupačnija za dječji svijet te će s lakoćom postati sredstvo u rješavanju sukoba. Lutka će potaknuti djetetov socijalni razvoj kroz verbalizaciju ljutnje. Na taj način će s vremenom shvatiti kako ljutnju mogu ispravno izraziti. Improvizacije s lutkom mogu interaktivno uključiti djecu te će kroz igru usvojiti pravilan način rješavanja sukoba, shvatit će zašto i kako nastaju svađe i odgovoriti im na pitanja koja ih zanimaju. Ovakvim pristupom kod djece će se postupno razvijati socijalna kompetencija (Ivon, 2010).

6.3. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU DJEČJE POZITIVNE SLIKE O SEBI

Slika o sebi zapravo je mišljenje koje netko ima o sebi te način na koji se pojedinac doživljava. Ona je temelj za osjećaj vlastite vrijednosti, samopoštovanja te očekivanja. Osoba koja ima pozitivnu sliku o sebi zapravo ima visoko samopoštovanje, dok osoba s negativnom slikom o sebi ima nisko samopoštovanje. Ona ima ulogu i u postizanju dobrih rezultata.

Ivon (2010) spominje osnovne sastavnice slike o sebi, a to su: tjelesno ja, emocionalno ja, intelektualno ja, društveno ja i komunikacijsko ja. Slika o sebi započinje s razumijevanjem vlastitih unutarnjih stanja do ocjene samoga sebe, a uključuje i svijest o različitosti u odnosu na druge ljude. Dijete koje se igra s lutkom lakše će upoznati sebe samoga te se prihvatiti kao jedinstveno biće na ovome svijetu. Lutka pomaže djetetu da se osjeća posebno i važno, a time razvija svoje samopouzdanje. Lutka može osvijestiti dijete o izgledu vlastitoga tijela, veličini, građi i funkciji te ukazati na razliku između sebe i ostalih. S obzirom da je lutkarstvo grupna aktivnost razvijaju se društvene vještine kroz čekanje na red, poštivanje tuđih ideja,

slušanje drugih...Lutka je posrednik i u razvoju komunikacijskih vještina jer često potiče na razgovor, raspravu i odgovaranje. Oblik komunikacije preko lutke značajno može olakšati sramežljivom djetetu jer nije on u prvom planu te ne gledaju njega svi za vrijeme govorenja, već lutku. Također pomaže i egocentričnoj djeci koju prisiljava da potisne svoj ego te energiju prenese na lutku kako bi ona mogla komunicirati s publikom.

6.4. LUTKA KAO SREDSTVO U POTICANJU DJEČJE SAMOSTALNOSTI

Svaki roditelj, a i vrtićka ustanova i odgojitelji koji rade u njoj žele postići i razviti samostalnost kod djece. Samostalnost nije samo obavljanje nekoga posla, već i samostalno razmišljanje, dolaženje do zaključka kao i rješavanje različitih problema. Samostalnost usko je vezana s čimbenicima vezanim za okolinu. To znači da se nadovezuje na snalažljivost, uspješnost, ali i socijalizaciju i odnose s drugima.

Stručnjaci redovito naglašavaju kako je od najranije dobi važno dijete poticati na samostalno djelovanje. Drugim riječima, prijeko potrebna je podrška odraslih prilikom dječjeg samostalnog djelovanja i istraživanja. Bruner (1976) je to vrlo slikovito opisao. Proces učenja i razvoj dječjih sposobnosti objasnio je na način „skeliranja“. To je poput gradnje zgrade pomoću građevinske skele. U ovome slučaju, gradnja zgrade je razvoj dječjih sposobnosti, a građevinska skela su odrasli koji podupiru dijete u izgradnji.

Odrasla osoba, naravno, kontrolira djetetovu samostalnost, a kod određivanja koliko samostalnosti dopustiti djetetu, potrebno je voditi računa o dobi, mogućnostima i razvojnoj fazi. Za početak je važno istraživanje, promatranje i slušanje. Na taj način dijete zadovoljava svoju znatiželju i razvija samostalnost, a također potiče razmišljanje i zaključivanje. Nakon toga će dijete imati sve veću želju za samostalnošću, za oponašanjem odraslih, za pomaganjem...

Može se zaključiti kako je djetetu prijeko potrebna podrška od strane odrasle osobe, roditelja ili odgojitelja, a lutka im u tome može pomoći. Kroz različite dramatizacije, igre i komunikaciju lutka će kod djece postepeno razvijati samostalnost (Ivon, 2010). Ona može služiti kao model, odnosno primjer, pa kada vide nju, ohrabrit će se da i oni pokušaju sami. Može biti savjetnik pa dati upute djeci kako što mogu

napraviti sama, a može biti i vrijedan poticatelj koji će im biti podrška te vjerovati u njih ili ih pohvaliti i nagraditi kada nešto obave. Takav pristup za djecu je vrlo značajan. Osjećat će se vrijedno i uspješno kada učine nešto samostalno. Dobiti će dodatno samopouzdanje i zadovoljstvo, a postat će i kompetentnije.

6.5. *POTICANJE VERBALNE KOMUNIKACIJE UZ POMOĆ LUTKE*

„Čovjek je rezultat komunikacije od rođenja do smrti. Svakome je potrebna komunikacija, s riječima ili bez njih. Upravo komunikacija stvara čovjeka.“ (Brajša, 1995, str. 5, prema Korošec, 2004).

Verbalna komunikacija uključuje govor i slušanje, a nezaobilazno prati ju i neverbalna komunikacija. Kao i sve ostalo, usvaja se od najranijih dana. Za kvalitetnu komunikaciju, osim što je potrebno usvojiti govor i riječi, potrebno je i naučiti aktivno slušati. Aktivno slušanje svakako je kompliciraniji čimbenik koji zahtjeva koncentraciju i potpunu uključenost, a podrazumijeva shvaćanje što nam sugovornik želi reći i kako se on osjeća.

Mnogi stručnjaci ističu važnost poticanja i razvoj jezično-govornih vještina kroz igru. A tko je u tome bolji partner od lutke? Lutka ima istu želju za igrom kao i dijete, a sasvim spontano kroz različite dramske aktivnosti značajno poboljšava dječju komunikaciju. Kroz igru dijete je spontano, otvoreno, neopterećeno i kreativno, a uz sve to u igri s lutkom, govor se prirodno razvija i obogaćuje. Znamo da djeca lakše stvaraju povezanost s lutkom nego s odraslom osobom. Razlog tomu je to što je lutka na razini djeteta, dok odrasli predstavljaju autoritet. Djetetu se ponekad teško otvoriti, a tu je lutka odličan posrednik uz pomoć kojega će dijete prebroditi nesigurnost u komunikaciji (Korošec, 2004).

Pokrivka (1985) ističe kako djetetov govor postaje prirodan i izražajan za vrijeme njegovog poistovjećivanja sa scenskom lutkom jer je ono potaknuto mijenjanjem glasa prema karakteru i raspoloženju lika. „Transformirajući energiju i usredotočujući se na lutku, dijete zaboravlja na svoje poteškoće i lakše se izražava“ (Korošec, 2004, str. 34).

Postoji pojam jezičnog straha, a predstavlja osjećaj koji ljudi osjećaju kada se služe jezikom kojim nisu u potpunosti ovladali (Kroflin, 2011 prema Jelaska, 2005).

Takav osjećaj nerijetko se javlja kod djece, a lutka je praktično sredstvo u rješavanju prisutne nelagode. Osobito je dobrodošla kod sramežljive djece. Na takav način, dijete se može „sakriti“ iza lutke te neće osjećati neugodnost ako neka riječ ili rečenica nije ispravno izgovorena jer to ionako govori lutka, a ne dijete (Majaron, 2004).

U vrtiću je izuzetno korisno poticanje djece na igru s lutkama jer ona kroz razgovor s djecom i dramatizacijom u lutkarskim predstavama potiče ekspresivnu te imaginativnu upotrebu govora (Ivon, 2010).

6.6. *POTICANJE DJEČJEG STVARALAŠTVA UZ POMOĆ LUTKE*

Cropley (1992 prema Ivon, 2010) opisuje stvaralaštvo kao inovativno, slobodno, originalno i smjelo mišljenje, a sastoji se od tri obilježja. Intelektualno obilježje je sposobnost stvaranja ideja, zatim motivacijsko obilježje koje je volja za radom na idejama i uspostava komunikacije s njima nakon što su oblikovane te emocionalno obilježje koji predstavlja hrabrost za razmišljanje na drugačiji način, ustrajnost i opiranje jednoličnom, spremnost na rizik od negativnih komentara i slično.

Miljak (1996) objašnjava dječji stvaralački proces kroz tri etape. U prvoj etapi dijete se upoznaje s predmetom, materijalom, oblikom, glasom, pokretom... Ova etapa označava sami početak u kojem dijete promatra, istražuje i manipulira predmetom. Nakon toga slijedi druga faza. U drugoj fazi dijete započinje s upotrebom tog predmeta, materijala, oblika, pokreta ili glasa. Tada započinje dječje stvaralaštvo koje je obično ograničeno djetetovim iskustvom. U trećoj etapi dijete se oslobađa te započinje s novim kombinacija, načinima upotrebe i dopunjavanjem.

Supek (1970) naglašava kako se djetetove izražajne funkcije razvijaju kroz dvije paralelne putanje. Jedna je zadužena za spontano izražavanje i igru. Na taj način dijete razvija spontane izražajne mogućnosti. Druga putanja u potpunosti je suprotnosti te ona označava intelektualne i analitičke sposobnosti. Te sposobnosti slijede pravila strukturiranog društva te ih dijete doživljava vrlo ozbiljno. Zbog tako velikog kontrasta javlja se mogućnost da djecu odgojimo na previše mehanički način. U takvoj situaciji nastupa lutka kao najbolje moguće sredstvo uz pomoć kojega odgojitelj može potaknuti djetetove interese i spontanost. Lutka animirana na ispravan način uvelike može potaknuti dijete da se izražava na svoj osoban način, a to je glavni temelj stvaralaštva.

Igra, kao glavno sredstvo djetetovog rasta i razvoja, jača kreativnost i imaginaciju. Razlog tomu je to što dopušta djetetu slobodu, istraživanje, isprobavanje i kombiniranje. Igra s lutkom kod djece pokreće emocije, a upravo one su osnovni pokretač stvaralaštva. Mogućnosti lutke u razvoju djetetovog stvaralaštva zaista su velike. Ona može potaknuti djetetov govor, maštu, likovno stvaranje, pokret...(Kraljević, 2003)

Ranije u tekstu objašnjeno je kako lutka prirodno razvija i obogaćuje govor djeteta te ga spontano navodi na komunikaciju. Nadalje, u igri s lutkom, jezik sasvim neprimjetno postaje predmet igranja. Kroz zabavu se javlja komunikacija sa suigračima ili gledateljima (Vigotski, 1977). Dijete se postepeno počinje služiti jezičnim simbolima uz pomoć kojih izražava misli i osjećaje. Stilizacija lutke kroz pokret, glas i vanjski izgled pomaže djetetu da shvati simboličku situaciju. Tako će se kod djeteta potaknuti mašta i jezična kreativnosti. Neverbalnu komunikaciju dijete će razumjeti i razviti kroz vizualne čimbenike, djetetov vokabular obogatit će razgovor s lutkom (Korošec, 2004).

Kroz neometanu igru s lutkom, dijete ima potpunu slobodu u istraživanju jezika, poigravanju s njime i traženju jezičnih rješenja. Može smišljati dugačke ili kratke monologe i dijaloge, igrati se s glasovima, riječima, slogovima ili gramatičkim formama. Također dijete ima mogućnost izmisliti novu riječ ili za njega najprikladniji izraz za ono što želi reći. Tako oslobađa vlastitu stvaralačku kompetenciju u usvajanju jezika (Pokrivka, 1980 prema Ivon 2010).

Prava moć lutke očitava se u pričanju priča. Ona svojim vanjskim izgledom motivira dijete da osmisli prikladan glas za nju, da upotrebljava riječi (možda i neke koje do sada nije imalo priliku koristiti), da stvara rečenice, smišlja dijaloge, izmišlja priče... (Majaron, 2004)

Predčitalačke vještine kod djece mogu se poticati pripovijedanjem i čitanjem s lutkama. Odgojitelj može upravljati lutkom koja drži knjigu u ruci. Ona će privući veću pažnju i više zainteresirati djecu. lutka može pomoći da dijete shvati strukturu priče. To podrazumijeva shvaćanje da postoji neki sadržaj, da se u priči odvija radnja, da se pojavljuju likovi koju su u određenim odnosima. Dijete će tako lakše usvojiti oblik priče, odnosno početak kao uvod u priču, sredinu kao zaplet i vrhunac radnje te kraj

kao razrješenje zapleta. Također, lutka može naučiti djecu kako držati knjigu u ruci, kako se tekst čita, može im dočarati kako se izgovorene riječi mogu zapisati, a čitanjem mogu ponovno biti izgovorene (Ivon, 2010).

Važno je poticati i glasovnu osjetljivost kod djece, a u tome također može sudjelovati lutka. Najbolji način za poticanje je čitanje pjesmica u rimi i obraćanje pozornosti na glasove u riječima kroz različite igre. Djeca će tako s vremenom uočiti povezanost između glasova i riječi, da se riječ sastoji od različitih glasova koji se mogu rastaviti te da se glasovi mogu sastaviti u riječ. Kroz razne jezične igre s lutkom možemo potaknuti fonološku, odnosno glasovnu osjetljivost kod djece, a ovo su neke od njih: lutka kaže jednu riječ, a djeca se moraju sjetiti riječi koja se rimuje sa zadanom, lutka kaže početak riječi, a dijete kraj (npr. ri- ba, ba-ka), lutka izgovori riječ pa ju dijete mora rastaviti na slogove i obrnuto...Dijete tako bolje razumije riječi i njihovo stvaranje od slogova i glasova. Drugim riječima, usvaja vještinu segmentacije i sinteze, što je najvažniji temelj glasovne osjetljivosti (Čudina- Obradović, 1990).

Svakako, treba skrenuti pozornost na to da je izrada same lutke likovno i umjetničko stvaralaštvo. Ako odgojitelj omogući djeci izradu vlastite lutke, oni će svoju unutarnju slobodu iskoristiti na najbolji mogući način. Stvarat će uz pomoć svoje mašte, a usput će ju i unaprijediti. Imat će mogućnost istraživanja materijala, ali i prostora za poigrati se s njima. Pobudit će im se želja za daljnjim likovnim stvaranjem, a rodit će se i nove ideje. Kroz takvu izradu zadovoljene su sve djetetove potrebe te dobiva priliku da se izrazi na svoj način što i je bit stvaralaštva.

7. ULOGA ODGOJITELJA U LUTKARSKOJ AKTIVNOSTI

„Uloga je odgojitelja biti partner djeci u procesu učenja, poticati dijete na razmišljanje i rješavanje problema, brinuti za djecu i osigurati im osjećaj pripadnosti te ih poticati na razgovor kojim rješavaju svoje konflikte. Uporaba lutke u odgojno – obrazovnom radu ovisi o odgojiteljevom mišljenju o njoj.” (Barić, 2017, str. 28)

Prema suvremenoj pedagogiji odgojitelj ima ulogu u poticanju djeteta na samostalno učenje i istraživanje. Također ima zadatak omogućiti djeci različite materijale i aktivnosti te osigurati fleksibilnost u radu i poticajno okruženje. Konstantno mora promatrati djecu u aktivnostima i igrama te uvidjeti dječje potrebe i odgovoriti na njih. Sve navedeno, ponekad je lakše ostvariti uz pomoć scenske lutke jer ona pruža kreativniji, slobodniji i opušteniji pristup. Ivon (2010) ističe kako mnogi

odgojitelji smatraju lutku nepotrebnom za takav rad. Za lutku misle da je ona „dječja stvar“ koju ne treba nuditi djetetu. No, postoje odgojitelji koji lutku učestalo koriste u odgojno-obrazovnom radu i tvrde da ima mnoge prednosti u komunikaciji s djecom, ali i u poticanju njihove igre.

Odgojitelj je osoba stručno osposobljena za rad u predškolskoj ustanovi i za provođenje odgojno- obrazovnog rada. Kako bi bio dovoljno kompetentan za rad, odgojitelj mora usvojiti znanja iz različitih područja, a to uključuje lutkarstvo i scensku kulturu. On mora biti upoznat sa značenjem lutke, njenom metaforom koju prenosi oblikom i materijalom, njezinim pokretom koji pripada vizualnom i auditivnom elementu lutkarstva. Dakle, odgojitelj mora razumjeti značaj lutke i znati ju primijeniti u radu jer u nekim situacijama rada ona je prijeko potrebna. Ako odgojitelj lutku primjeni u pravom trenutku i ako ju ispravno animira dijete će naučiti prepoznati karakter i raspoloženje te razumjeti događaj. Sve navedeno razvija dječji misaoni, emocionalni, socijalni i fantazijski svijet (Ivon, 2010).

Ivon (2010, prema Broggin 1995) navela je neke situacije i oblike rada sa scenskom lutkom kojima se mogu unaprijediti i olakšati odgojno- obrazovni procesi:

- lutka /skupina –korištenje lutke u svakodnevnim situacijama i pomoć kod poticanja djece
- lutka /sadržaj; lutka /područje – djecu potiče na razumijevanje i spoznavanje različitih iskustava unutar nekog sadržaja ili područja
- lutka /odgojni projekt – lutka služi kao motivator koji pomaže zainteresirati dijete za temu koja će se provoditi kroz projekt
- lutkarske igre sa scenskom lutkom.

Postoji široki spektar aktivnosti povezanih sa scenskom lutkom koje odgojitelj može koristiti u svome radu. To je primjerice izrada lutke, osmišljavanje lutkarske predstave i sama izvedba, različite dramske i jezične igre...Dramske igre posebno su korisne jer su temelj za kasnije funkcionalne igre, simboličke igre te igre s pravilima. Perić (2009) ističe brojne prednosti dramske igre. Takva igra upotpunjuje i oblikuje dječje ponašanje u igri, potiče stvaralaštvo u igri, razvija način razmišljanja u kojem

nije važan rezultat već proces, potiče motivaciju i angažiranost djece osobito na emocionalan način te stvara jedinstvo prilikom planiranja igre.

Ivon (2010) tvrdi kako su improvizacije i dramatizacije koje odgojitelj provodi sa scenskom lutkom od velikog značaja kako za samog odgojitelja tako i za djecu. Uz pomoć lutke odgojitelj može komunicirati s djecom, a lutka može pomoći i u stvaranju suradničke atmosfere u skupini. Odgojiteljeve improvizacije s lutkom mogu pomoći u rješavanju sukoba jer će lutka lakše potaknuti djecu na razgovor, na razmišljanje i dolazak do rješenja.

Potrebno je istaknuti kako odgojitelj uz pomoć lutke može konstantno bogatiti djetetovo iskustvo. Odgojitelj i djeca zajedno s lutkom mogu pjevati pjesmice, recitirati, usvajati brojalicu, ispričati priču. Odgojitelju lutka služi da provjeri je li dijete nešto upamtilo ili da ponovi nešto.

Također, koristeći lutku, odgojitelj se može lakše približiti dječjem svijetu ili postati suigrač u njihovoj igri. Odgojitelj može biti gledatelj lutkarske predstave i iz publike promatrati dječju igru, ponašanje te njihove potrebe, a može biti i s druge strane paravana i glumiti te na taj način sudjelovati u dječjoj igri (Bredikyte, 2004; prema Ivon, 2010).

Glavni modeli čije ponašanje i osobine djeca nastoje kopirati su roditelji i odgojitelji. Stoga je jasno kako u predškolskoj ustanovi odgojitelj mora biti uzor. Kao u svemu ostalom, tako i u načinu ponašanja s lutkom. Djeca će pomno pratiti kako se odgojitelj odnosi prema lutki, na koji način komunicira s njom, kako manipulira s njom te kako ju izrađuje. Kasnije će kroz svoju igru to sve pokušati oponašati (Bandura, 1978; 1986; prema Ivon, 2010).

Lutka je idealno sredstvo pomoću kojega se odgojitelj može lakše i više približiti djeci. Ona će mu pomoći prilikom komunikacije i suradnje s djecom. Naučit će odgojitelja kako biti spontan baš poput djece, a djeci će pomoći da steknu odgojiteljevo povjerenje.

Prije same primjene lutke u odgojno-obrazovnom radu, prijeko potrebno je odgojiteljevo povjerenje u nju. Važno je da odgojitelj razumije značaj lutke u dječjem svijetu. Ako su navedeni preduvjeti ispunjeni, nema sumnje da će rad s lutkom biti kvalitetan, koristan i zanimljiv.

Slika 18. Odgojitelj s lutkom 1

Preuzeto s: <https://vrtic-kutina.hr/Vijesti/Post/4620/Posjetila-nas-je-ma%C4%8Dka-Milica>

Slika 19. Odgojitelj s lutkom 2

Preuzeto s: <https://dvc-mali-losinj.hr/lutkarstvo-u-noticama/>

8. ZAKLJUČAK

Igra je osnovna dječja potreba, ali i njihova glavna i najvažnija aktivnost koja sasvim prirodno potiče dječji razvoj. Igra mora biti slobodna i spontana baš kao što je i samo dijete jer samo tako će uistinu biti korisna. Prekretnica u djetetovom razvoju je prelazak na simboličku igru, a mogućnosti u takvoj igri zaista su neograničene. Tu „nastupa“ scenska lutka koja ima veliki značaj za dijete, ali i za odgojitelja. Lutka je vrlo pristupačna i zanimljiva djeci te se zbog toga djeca mogu puno lakše opustiti i otvoriti u igri s njom. Djeca se s lutkom mogu igrati, mogu razgovarati, uz pomoć nje mogu se osloboditi straha ili se riješiti frustracije... Lutka na sasvim poseban, postepen i nenametljiv način potiče dječji razvoj. Ona pokreće dječje emocije, razvija socijalne vještine i kompetencije, pomaže djetetu stvoriti pozitivnu sliku o sebi i potiče samostalnost. Također razvija verbalnu i neverbalnu komunikaciju te pokreće maštu, kreativnost i stvaralaštvo, a pomaže i u razvoju apstraktnog mišljenja.

Zbog svega navedenog, lutka je vrlo korisno sredstvo i pomoć odgojiteljima u radu. Odgojitelj lutku može koristiti u raznim situacijama, na različite načine i u različitim igrama. Njezina primjena u odgojno-obrazovnom radu s djecom predškolske dobi zaista je svestrana te izrazito značajna. Uz lutke se vežu emocije koje su glavni izvor motivacije za igru. Odgojitelj uz pomoć lutke može na puno kvalitetniji način, ali i djeci zanimljiviji ostvariti odgojno- obrazovne ciljeve. Ne može se isključiti niti njezina uloga prilikom adaptacije ili u radu s djecom koja imaju posebne potrebe. Korisna je funkcija lutke i prilikom proučavanja dječje igre jer će u takvoj situaciji odgojitelj moći procijeniti dječje potrebe, dječji razvoj, ali i moguće probleme. Lutka može biti koristan pomoćnik u zbližavanju odgojitelja s djecom, ali i u poticanju pozitivne i prijateljske atmosfere u skupini.

Svako dijete gleda se kao individua, sa zasebnim željama, potrebama i mogućnostima, no zajedničko im je to što su posebni, jedinstveni, vedri, dobroćudni, željni su znanja i prilike za istraživanjem, razigrani su i puni mašte, žude za slobodom i neprestanom igrom. Upravo takva je i lutka, jedinstvena, dobroćudna, razigrana i maštovita. Upoznati dijete s lutkarskim svijetom znači povezati ga s nečim vrlo sličnim i bliskim njemu. Upravo zato rad s lutkom donosi mnoge pozitivne rezultate. Lutka vodi dijete kroz nove situacije te ga inspirira prilikom razvoja i učenja. Tako neživo stvorenje je s druge strane tako živo i moćno. Lutka u rukama odgojitelja zaista postaje

snažno sredstvo i pomoć koje može doprinijeti u mnogočemu. Baš zato što je tako korisna za rad trebala bi ju imati svaka odgojna skupina u vrtiću. Hoće li se lutka koristiti i uolikoj mjeri ovisi o odgojiteljima, njihovim znanjima, mogućnostima i sposobnostima. Za dobrobit djece, ali i cjelokupne kvalitete odgojno-obrazovnog rada, odgojitelji bi trebali prepoznati značaj lutke te uvidjeti njezinu vrijednost i različite mogućnosti primjene. Najvažnije je da joj pruže priliku te da stvore povjerenje u nju, a ona ih sigurno neće razočarati.

LITERATURA:

1. Barić, S. (2017). Povezanost lutke i djeteta (završni rad); Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula
2. Bruner, J. (1976). Nature and uses of immaturity. U: The excellence of play, J.R. Moyses (ur.) Buckingham – Philadelphia: Open University Press.
3. Čudina-Obradović, M. (1990). Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje. Zagreb: Školska knjiga; Bjelovar: Prosvjeta.
4. Duran, M. (2001). Dijete i igra. Jastrebarsko: Naklada Slap
5. Eisenberg, N., Miller, P. (1987). Empathy, sympathy, and altruism: empirical and conceptual links. U: N. Eisenberg & J. Strayer (ur.), Empathy and its development, New York: Cambridge University Press.
6. Glibo, R. (2000.). Lutkarstvo i scenska kultura. Zagreb: Ekološki glasnik
7. Ivon, H. (2005). Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol. 11 No. 40,
8. Ivon, H. (2010). Dijete, odgojitelj i lutka : pedagoške mogućnosti lutke u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
9. Jurčević- Lozančić, A. (2011). Redefiniranje odgojne uloge obitelji. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 13(4), 122-150.
10. Jurkowski, H. (2005). Povijest europskoga lutkarstva. Zagreb: MČUK
11. Korošec, H. (2004). Neverbalna komunikacija i lutke. U: lutka... divnog li čuda! ur. E. Majaron, L. Kroflin. Zagreb: MČUK, 21-34.
12. Kraljević, A. (2003). lutka iz kutka. Zagreb, Naša djeca
13. Kroflin, L. (2011). Upotreba lutke u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika, Lahor : časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, Vol. 2 No. 12,

14. Majaron, E. (2004). Lutke u razvoju djeteta. U: E. Majaron, L. Kroflin, Lutka... divnog li čuda! Zagreb: MCUK, 77-87.
15. Miljak, A. (1996). Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja, Model Izvor, Velika Gorica – Zagreb: Persona.
16. Mrkšić, B. (2006). Drveni osmijesi. Zagreb: MCUK
17. Paljetak, L. (2007). „Lutke za kazalište i dušu“, Zagreb: Denona d.o.o.
18. Perić, M. (2009). Dramske igre za djecu predškolske dobi: (priručnik za odgojitelje. Osijek: Učiteljski fakultet
19. Pokrivka, V. (1985). Dijete i scenska lutka. Zagreb: Školska knjiga
20. Supek, R. (1970). Neke psihološke dispozicije dječje kreativnosti. Umjetnost i dijete, god. II, 6. Zagreb: Savez društava „Naša djeca“ SR Hrvatske.
21. Šimunov, M. (2008). Lutkarski igrokazi nepresušani su izvor dječjeg stvaralaštva; Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, Vol.3.-2, No.6, str.83 – 99
22. Vigotski, L. S. (1977). Mišljenje i govor. Beograd: Nolit.
23. Vlahović-Štetić, V. (1994). Priručnik za skalu za procjenu agresivnog i prosocijalnog ponašanja kod djece, Jastrebarsko: Naklada Slap.
24. Vukonić-Žunić, J., Delaš, B. (2006.). „Lutkarski medij u školi“, Zagreb: Školska knjiga
25. Županić Benić, M. (2009). O lutkama i lutkarstvu. Leykam International

POPIS SLIKA:

Slika 20. *Lutka na koncu- marioneta*

Preuzeto s : https://www.mileobchod.sk/fotky30232/fotos/ vyr_142manicka-25cm-textilna-babka.jpg

Slika 21. *Djeca s lutkom marionetom*

Preuzeto s: <https://djecjivrtic-osmijeh.hr/vrtic-projekti/odgoj/lutka>

Slika 22. *Ginjol lutke*

Preuzeto s: <https://www.astrejaplust.hr/proizvod/lutke-ginjol-sumske-zivotinje-5-likova/>

Slika 23. *Djeca s ginjol lutkom*

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-lipnju/>

Slika 24. *Lutka zijevalica*

Preuzeto s: <https://www.laughingplace.com/w/articles/2021/06/17/two-ps-one-t-a-muppet-podcast-episode-3-a-hundred-pictures-with-fozzie/>

Slika 25. *Djeca s lutkom zijevalicom*

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-svibnju-2/>

Slika 26. *Lutka javajka*

(osobni izvor, vlastita izrada)

Slika 27. *Djeca s lutkom javajkom*

Preuzeto s: <https://dvc-mali-losinj.hr/lutkarstvo-u-noticama/>

Slika 28. *Plošna lutka*

Preuzeto s: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/plosne-lutke-otkrivaju-zanimljivosti-andersenovih-i-grimmovih-bajki/>

Slika 29. *Djeca s plošnim lutkama*

Preuzeto s: <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/dramsko-scenski-program-aktivnosti-u-srpnju/>

Slika 30. *Lutke sjene*

Preuzeto s: <https://www.vecernji.hr/kultura/tko-ide-u-zagrebacko-kazaliste-lutaka-na-kazaliste-sjena-115371>

Slika 31. *Kazalište sjena u dječjem vrtiću*

Preuzeto s: <https://vrapcic-djecji-vrtic.hr/kazaliste-sjena/>

Slika 32. *Bunraku lutka*

Preuzeto s: <https://www.candelavizcaino.es/arte/bunraku.html>

Slika 33. *Gigantska lutka*

Preuzeto s: <https://trend.com.hr/2022/05/25/otvoren-prvi-input-fest-u-karlovcu-pet-dana-dobrih-predstava-zabave-i-druzenja/>

Slika 34. *Dijete mlađe dobi istražuje mogućnosti lutke*

Preuzeto s: <https://www.cvrakvt.hr/scenska-lutka-i-dijete/4213/>

Slika 35. *Djeca starije predškolske dobi u igri s lutkom*

Preuzeto s: <https://www.cvrakvt.hr/dijete-i-lutka-u-djecjem-vrticu-radionica-za-djecu-i-roditelje-izvan-vrtica/1875/>

Slika 36. *Simbolična igra djece s lutkama*

Preuzeto

<https://www.google.com/search?q=simboli%C4%8Dka%20igra%20sa%20scenskom%20lutkom&tbm=isch&hl=hr&tbs=ring:CQ8ljZGW4BZ0YYqmk6EMotoS8AEAsgIMCgIIABAAOgQIABAA&sa=X&ved=0CBwQuIBahcKEwiYp4yn3uv5AhUAAA-AAHQAAAAAQDQ&biw=1519&bih=722#imgsrc=fdrPtRgE3g91ZM>

Slika 37. *Odgojitelj s lutkom 1*

Preuzeto s: <https://vrtic-kutina.hr/Vijesti/Post/4620/Posjetila-nas-je-ma%C4%8Dka-Milica>

Slika 38. *Odgojitelj s lutkom 2*

Preuzeto s: <https://dvc-mali-losinj.hr/lutkarstvo-u-noticama/>

IZJAVA O samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Tena Gavrilović, student Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala završni rad na temu: *Značaj i primjena lutke u radu s djecom predškolske dobi.*

Potpis studenta:
